

MULTIAN KUNTA

Kuntalain (410/2015 § 121) edellyttämä

ARVIOINTIKERTOMUS 2022

Tarkastuslautakunta 29.05.2023 § 25

Sisällys

YLEISTÄ	3
TALOUSARVION TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	4
Tavoitteiden toteutuminen toimialoittain	6
PERUSTURVA.....	6
Sosiaalipalvelut	6
Vanhuspalvelut	6
Terveyspalvelut.....	6
SIVISTYSTOIMI.....	7
Perusopetus	7
Varhaiskasvatus.....	7
Kirjasto- ja vapaa-aikapalvelut.....	8
Yhteenveto sivistystoimesta.....	8
TEKNINEN TOIMI	9
TARKASTUSLAUTAKUNTA.....	11
Sidonnaisuusilmoitukset vuonna 2022	11
MUITA HUOMIOITA VALTUUSTOKAUDELTA.....	12
ARVIOINNIN JOHTOPÄÄTÖKSET JA ESITYS KUNNANVALTUUSTOLLE.....	13
TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TYÖSKENTELY	15
TIEDOKSI.....	16
Keski-Suomen hyvinvointialueen ja kuntien tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkosto	16
Keski-Suomen tarkastuslautakuntien yhteinen arviointikohde – Hyvinvoinnin edistäminen	16
LIITE: KESKI-SUOMEN TARKASTUSLAUTAKUNTIEN YHTEINEN ARVIOINTI – HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN	17

YLEISTÄ

Vuosi 2022 oli poikkeuksellinen johtuen koronapandemiasta ja Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan 24.2.2022, mikä aiheutti hintojen voimakasta nousua muun muassa energian, sähkön ja tarvikkeiden osalta. Budjettia laadittaessa ei osattu varautua näin merkittävään kustannusten nousuun.

Arto Kummala aloitti kunnanjohtajana 3.1.2022 ja Tarja Pietikäinen kirjasto- ja vapaa-aikatoimenjohtajana 1.8.2022. Katja Järvensivu on toiminut kesäkuusta alkaen Jenni Peltokankaan sijaisena talouspäällikön tehtävissä. Matti Ronkainen sanoi itsensä irti 14.11.2022 tarkastuslautakunnan puheenjohtajuudesta ja uutena puheenjohtajana aloitti Jukka Lampinen 12.12.2022. Multian kunnassa henkilöstöä oli 145, joka oli 10 enemmän kuin edellisenä vuonna. Edelliseen vuoteen verrattuna sairauspoissaolojen määrä väheni 1020 päivällä, mikä on nähtävä suotuisana kehityssuuntana.

Hyvinvointialue aloitti toimintansa 1.1.2023, joten vuosi 2022 oli viimeinen vuosi, kun kunta vastasi sosiaali- ja terveystoimesta. Palvelujen siirto hyvinvointialueelle aiheutti merkittävän työkuorman kunnan henkilöstölle.

Arviointikertomus on laadittu kuntalain (§ 121) ja kunnan hallintosäännön (§ 72 ja 73) määräysten perusteella ja niiden mukaisesti.

TALOUSARVION TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Vuoden 2022 talousarvio oli laadittu 8 920 € ylijäämäiseksi, mutta taloustilanteen positiivisista odotuksista huolimatta vuoden 2022 tulos oli 87 343,95 euroa alijäämäinen. Taseessa oli aikaisempien vuosien kattamatonta alijäämää vuoden 2022 lopulla 21 723,42 euroa. Kattamatonta alijäämää on siis yhteensä 109 067,37 euroa.

Alijäämä aiheutui useasta eri syystä, mutta tärkein syy oli sairaanhoitopiirin tilinpäätöksen tappio, mikä aiheutti -359 232,57 euron nettovaikutuksen kunnan tulokseen. Varauksiin sisältyy 163 070,95 euron kirjaus sairaanhoitopiirin peruspääoman alentamispäätökseen liittyen. Seututerveyden talousarvion kustannusylityksiä maksettiin 83 845,55 euroa.

Energian ja tuotteiden hinnannousu oli voimakasta ja ei ennustettavissa. Perusturvan asiakkaita (6 kpl) oli sijoitettuna kunnan ulkopuolelle, koska henkilöstöä ei ollut riittävästi käytettävissä. Näistä syistä perusturvan budjetti ylittyi 698 705,65 euroa (10,2 %) ja hallintopalvelujen ylitys oli 33 538,60 euroa (5,73 %).

Tekninen toimi ylitti budjettinsa 41 808,62 eurolla, kun koulun purku jätetään huomioimatta. Kulujen osalta ylitys oli 222 232,01 euroa. Sivistystoimen osalta pysyttiin talousarviossa suunnitellusti. Tilakauppoihin ja tonttien myyntiin kirjattu 50 000 euron tulo ei toteutunut.

Toimintakulut ylittivät budjetoidun viisi prosenttia eli noin 751 000 euroa. Suurimpana ylityksen aiheuttajana oli palvelujen ostot noin 600 000 euron ylityksellä. Asiakaspalveluja ostettiin 850 000 eurolla enemmän kuin talousarviossa oli suunniteltu. Muissa palvelujen ostoissa jäätin lähes 258 000 euroa alle talousarvion. Aineet ja tarvikkeet ylittyivät noin 197 000 eurolla. Kunnan henkilöstökulut pysyivät budjetissa ja olivat noin 5,7 miljoonaa euroa.

Verotuloja kertyi 672 565 euroa arvioitua enemmän (yhteisövero +356 451 €, kunnallisvero +262 745 €, kiinteistövero +53 369 €). Multian valtionosuudet toteutuivat 64 823 euroa suurempina kuin talousarvioon oli kirjattu. Raita-Leena Hietaniemeltä saatu perintö kartutti kunnan kassaa 335 976,19 eurolla, joka jakautui puoliksi vanhuspalveluihin ja sivistystoimeen.

Budjettia laadittaessa ei ollut tietoa tulevista kustannusten voimakkaasta noususta. Tätä taustaa vasten Multian kunnan taloutta on hoidettu kohtuullisen hyvin. Mutta kunnan taloudenpitoon on kuitenkin

kiinnitettävä erityistä huomiota, vaikka nykyisillä tunnusluvuilla kunta ei luokituta kriisikunnaksi.

Tavoitteiden toteutuminen toimialoittain

PERUSTURVA

Hyvinvointialueen toiminnan valmistelu on vaatinut paljon henkilöstöresursseja. Tilikauden aikana on työhyvinvointiin ja työnohjaukseen kiinnitetty huomiota (palkanlisä, fysioterapeutti saatiin, sitouttaminen palkankorotuksella), mikä on henkilöstön näkökulmasta huomionarvoinen asia. Poukamassa oli ongelmia hoitajamitoituksen kanssa ja yhtä osastoa ei saatu avattua. Tästä seurasi se, että asiakkaita jouduttiin sijoittamaan naapurikuntiin, mikä aiheutti merkittäviä menon lisäyksiä budjettiin. Hoitajahenkilöstöä yritettiin houkutella ylimääräisellä palkanlisällä (155 euroa/kk), mutta se ei auttanut hoitajien saamisessa. Toisaalta jo työsuhteessa olevien pitovoimaa ja työtyytyväisyyttä se paransi. Henkilöstön työhyvinvointiin kiinnitettiin huomiota käymällä kehityskeskustelut kaikkien työntekijöiden kanssa. Hyvinvointialueelle siirtyi 65 henkilöä vuoden 2023 alussa.

Sosiaalipalvelut

Asiakaspalvelujen ostot ylittyivät -184 566 € (toteuma 281 %). Tämä johtuu pääasiassa mielenterveys- ja päihdepalvelujen kuntoutushoidon asiakaspalveluiden laitoshoidon maksuista. Väkilukuun suhteutettuna Multialla on paljon erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä.

Vanhuspalvelut

Saatu Hietaniemen perintö kohdistettiin puoliksi vanhuspalveluihin ja sillä katettiin budjetin ylitystä. Kun sairauspoissaoloja tuli, sijaisten saaminen oli hankalaa. Työhyvinvointiin on kiinnitetty huomiota työnohjauksen ja työergonomian parantamisella. Työilmapiiriä kehitettiin muun muassa tarjoamalla aamupuuroa henkilöstölle.

Terveyspalvelut

Sairaanhoitopiiri laskutti kuntia Keski-Suomen sairaanhoitopiirin valtuuston päätöksellä 9.11.2022 alijäämästä, Multian osuus alijäämästä oli -585 022,57 €. Kuntamenoihin näin suuren menoerän ennalta arvaamaton kohdistuminen on pienelle kunnalle vaikea hoidettava ja se aiheutti kattamattoman alijäämän (87 343,95 €) lisäyksen.

SIVISTYSTOIMI

Sivistystoimen tehtävänä on luoda edellytyksiä kuntalaisten hyvinvoinnille.

Vuoden 2022 aikana yhteisinä painopistealueina sivistystoimen toimialalla olivat kustannustehokkaan lakisääteisen palvelun tuottaminen, varhainen välittäminen, toimialat ylittävä yhteistyö sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen.

Sivistystoimessa palvelut oli pystytty turvaamaan monipuolisesti ja kustannustehokkaasti.

Perusopetus

Multialla on jatkettu koulupäiväuudistusta, jossa oppilaat voivat osallistua harrastuksiin koulupäivän aikana. Järjestely on myös valtakunnallisesti ainutlaatuista. Kerhotoiminnan sijoittaminen keskelle koulupäivää on säästänyt kuljetusjärjestelyjä ja -kustannuksia. Järjestely on myös mahdollistanut kaikkien oppilaiden tasapuolisen osallistumismahdollisuuden kertotoimintaan. Keski-Suomen Liikunta ry on palkinnut Multian kunnan ja Sinervän koulun Harrastamisen Suomen malli -palkinnolla.

Haasteena on ollut erityisavustusta tarvitsevien oppilaiden kasvava määrä, joka vaatii lisää resursseja/kouluavustajia.

Varhaiskasvatus

Multialla varhaiskasvatuspalvelut on pystytty järjestämään joustavasti ja tarpeen mukaan. Positiivista on ollut varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrän kasvu 13:lla syksyn 2022 aikana. Ongelmana on ollut pätevien työntekijöiden saanti kaikissa ammattiryhmissä, mutta erityinen haaste on ollut varhaiskasvatuksen opettajien saatavuudessa. Myös sijaisten saannissa on ollut suuria haasteita.

Sivistystoimenjohtajan työn haasteena ovat olleet työntekijöiden runsaat poissaolot, sijaisten puuttuminen ja edellä mainituista syistä johtuva kiire.

Suurin yllättävä yksittäinen menoerä oli valtionavustuksen pois peritty kotikunta-avustus 122 500 euroa, joka aiheutui kymmenen oppilaan siirtymisestä uudelle paikkakunnalle.

Sivistystoimen budjetti ylittyi vuonna 2022 noin 78 000 €. Syynä ylitykseen oli kaikilla arvioitua enemmän nousseet sisäiset menot; erityisesti sisäisten vuokrien nousu.

Kirjasto- ja vapaa-aikapalvelut

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut, liikunta-, vapaa-aikapalvelut ja etsivä nuorisotyö ovat saaneet uutta virtaa uusien toimihenkilöiden ansiosta.

Yhteenveto sivistystoimesta

Sivistystoimen kaikilla toimialoilla tuli esille markkinoinnin ja tiedottamisen tarve, missä ja miten markkinoidaan uutta koulua, maksutonta varhaiskasvatusta, ulkoilureittejä, kirjaston palveluja esim. näyttelyitä, luentoja jne.

Kunnan vapaat vuokra-asunnot tulisi olla nähtävillä kunnan nettisivuilla.

Tarkastuslautakunnan mielestä on tarpeen lisätä panostusta kunnan markkinointiin.

TEKNINEN TOIMI

Tekninen toimi koostuu 6 tulosalueesta: yhdyskuntasuunnittelu, ympäristöpalvelut, pelastustoiminta, liikenneväylät ja yleiset alueet, tilapalvelut ja vesihuolto.

Tekninen toimi kokonaisuutena pysyi hyvin vuoden 2022 talousarviossa.

Yhteiskuntasuunnittelupalvelujen tulosalue vastaa kaavoitus- ja mittaus-toimista, aluearkkitehtitoiminnasta, rakennusvalvonnasta ja teknisestä valvonnasta. Tulosalueen talousarvio ylittyi 24 %. Käynnissä oli 6 kaavahanketta. Aluearkkitehtipalveluita ostettiin hieman suunniteltua enemmän.

Rakennusvalvontayhteistyö käynnistyi Petäjäveden kunnan kanssa vuonna 2021. Yhteistyö lupalautakunnan ja rakennustarkastajan osalta näyttää toimivan hyvin. Rakennuslupien määrä (48 kpl) oli hieman pienempi kuin vuonna 2021. Rakennusvalvonnan kustannusylitys 10 % seuraa yleistä hintatason nousua ja johtui lähinnä sähköisten järjestelmien vuotuisten maksujen noususta. Vastaavasti rakennusvalvontatakoja on korotettu. Em. kustannusten nousu on otettu huomioon 2023 talousarviossa.

Ympäristöpalveluissa Multia ostaa ympäristösihteerin palvelut Petäjäveden kunnalta. Ympäristöterveyden suojelun palvelut ostetaan Jyväskylän kaupungilta, joka toimii isäntäkuntana ympäristöterveyden yhteistoiminta-alueella. Toimialue pysyi hyvin talousarviossa, kun tuotot ylittivät ja kulut alittivat budjetoidut luvut. Toiminta on ollut strategian mukaista.

Pelastustoiminnan toimialueella Multian kunta ostaa pelastustoimen palvelut Keski-Suomen pelastuslaitokselta, joka toimii vuokralla kunnan palolaitoksen tiloissa. Multian palotoimessa ei ole enää vakituista viranhaltijaa asemalla, sillä tehtäviä hoidetaan Keuruulta käsin. Kunnan maksuosuus on pysynyt kohtuullisena ja talousarvion puitteissa. Paloaseman energiankulutus on laskenut edellisestä vuodesta. Paloaseman kiinteistö vaatii jatkossa kunnossapitoa ja remontointia, ja tähän on jo suunnitelmat olemassa.

Liikenneväylät ja yleiset alueet toimialalla sekä toimintatuotot (38 %) että toimintakulut (58 %) ylittivät talousarvion ja koko toimialan alijäämä 192 000 €. Selittääkö yleinen kustannustason nousu 29 % kustannusylityksen?

Tilapalvelut toimiala on toiminut tehokkaasti ja pysynyt talousarviossa. Tuottoja 151 000 euroa enemmän kuin budjetoitu ja toimintakatetta 11 700 euroa.

Vesihuollon toimintakulut olivat melkein kaksinkertaiset budjetoituun nähden (ylitys 128 000 €). Vesitaksoja ei kuitenkaan tarkistettu vuonna 2022, koska talouden tasapainotusohjelmassa ei oltu asetettu korotuksia vuodelle 2022. Tässä ristiriita, koska talouden tasapainotusohjelmassa on vesihuoltoon suunnattu perusmaksujen korotusta 12 000 ja käyttömaksujen korotusta 8 000 euroa. Tosin näillä korotuksilla vesilaitosta ei saada kannattavaksi. Mistä suuri toimintakulujen ylitys johtui, ei käy ilmi. Vuodelle 2023 on välttämätöntä korottaa vesitaksoja, jotta toimintatuotot vastaavat toimintakuluja. Selostuksessa kerrotaan, että vesi- ja viemärilaitos ei ole kannattava, koska toimintaa rasittaa suuret poistot. Vesitaksojen pitäisi kattaa myös poistot, joten taksojen korotus olisi toteutettava.

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tarkastuslautakunnan toimintakulut ylittyivät 1 970 eurolla. Ylitys johtui lakisääteisen tilintarkastuksen toteutuksesta.

Sidonnaisuusilmoitukset vuonna 2022

Sidonnaisuusilmoituksissa vuoden 2022 on aikana tapahtunut seuraavat muutokset:

- Elisa Murtomäki on täydentänyt ilmoitustaan
- Jukka Lampinen on jättänyt sidonnaisuusilmoituksensa vuoden 2023 puolella.

MUITA HUOMIOITA VALTUUSTOKAUDELTA

Valtuuston kokouksissa on huomio kiinnittynyt erään valtuutetun toimintatapaan esittää kritiikkiä sekä kunnan viranhaltijoita että valtuutettuja kohtaan. Kritiikki on ollut hyvin henkilökohtaista, joka ilmenee nimittelynä, ivailuna, halventavina sanamuotoina, epäilynä ammattitaidosta jne. Myös useissa sähköposteissa on toistunut edellä mainitut ilmaisut.

Kritiikki on koettu hyvin ahdistavana, etenkin viranhaltijoiden keskuudessa. Viranhaltijat eivät halua tulla esittelemään/edustamaan toimialaansa valtuuston kokouksiin, koska pelkäävät joutuvansa haukutuksi. Pelkotilat aiheuttavat viranhaltijoille mm. unettomuutta jo useina öinä ennen kokousta. Erityisen epäasiallisen käytöksen kohteeksi ovat joutuneet kunnanjohtaja ja talouspäälliköt (varsinainen ja sijainen).

Valtuutettujen tulee kiinnittää huomioita käyttäytymiseensä, etenkin sosiaalisessa mediassa, niin toisia valtuutettuja, kunnan viranhaltijoita, kunnan vakituksia asukkaita kuin ulkokuntalaisiakin (vapaa-ajan asunnonomistajia, maanomistajia) kohtaan.

Kunnan luottamushenkilöt ovat asukkaiden hyvinvoinnin ja kunnan elinvoiman edistäjiä (Valtuutetun käsikirja 2021-2025).

ARVIOINNIN JOHTOPÄÄTÖKSET JA ESITYS KUNNANVALTUUSTOLLE

Talousarvion ylitykset ja alitukset tulisi hyväksyä mahdollisuuksien mukaan tilivuoden aikana.

Multian kunnan taseessa on 31.12.2022 alijäämää 109 067, 37 euroa, joka pitää kattaa vuoteen 2026 mennessä. Talouden tasapainottamiseen pitää kiinnittää erityistä huomiota.

Toimialojen on huolehdittava, että hankintojen/investointien kilpailutukset tehdään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta myönnetty rahoitus saadaan käytetyksi talousarviovuoden kuluessa.

Vesitaksojen pitäisi kattaa kaikki kulut, myös poistot, joten taksojen korotus on toteutettava vesihuoltolain mukaisesti (Vesihuoltolaki luku 4 § 18). Vesilaskutusta koskevat taksat pitää viedä hallituksen hyväksyttäväksi omana pykälänään.

Kunnanhallituksen tulee ryhtyä nopeisiin toimenpiteisiin epäasiallisen käytöksen kitkemiseksi, koska mielestämme esiin tullut käyttäytyminen täyttää työpaikkakiusaamisen tunnusmerkit.

Kunnanhallinnossa on huolehdittava, että työntekijöillä/viranhaltijoilla on ajanmukaiset työvälineet käytössään. Esim. nykyinen taloushallinto-ohjelmisto ei ole nykyajan vaatimukset täyttävä. Ajanmukaiset järjestelmät helpottavat ja vähentävät työtä sekä minimoivat virhemahdollisuuksia.

Multian kunnan Hyvinvointisuunnitelma 2023–2025 ja Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023–2025 olisi hyvä olla esillä kunnan verkkosivulla kohdassa Hallinto ja talous.

Kunnan markkinointiin kannattaa panostaa, jotta kunnan väkiluvun kehitys olisi positiivista ja saataisiin rekrytoitua henkilöstöä avoimiin tehtäviin. Organisaatiota kannattaisi vahvistaa markkinointialan ammattilaisella.

Tarkastuslautakunta jättää vuoden 2022 arviointikertomuksen kunnanvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto pyytää kertomuksen havainnoista ja johtopäätöksistä kunnanhallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä syyskaudella 2023 pidettävässä valtuuston kokouksessa.

Multialla 29.05.2023

Jukka Lampinen, puheenjohtaja

Hanna Kotajärvi, varapuheenjohtaja

Jaana Auer, jäsen

Jukka Peltola, jäsen

TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TYÖSKENTELY

Kesäkuussa valittu valtuusto nimitti 2.8.2021 vaalikauden tarkastuslautakunnan:

Jäsenet

Matti Ronkainen, puheenjohtaja, 14.11.2022 saakka

Jukka Lampinen, puheenjohtaja, 12.12.2022 alkaen

Hanna Kotajärvi, varapuheenjohtaja

Jukka Peltola

Jani Lähdeaho

Jaana Auer

Varajäsenet:

Tuija Vuorinen

Tuija Vuorinen

Irene Haahkala

Jani Jalkanen

Pekka Sydänmaa

Suoma Uitamo

Ronkainen, Lampinen, Kotajärvi ja Lähdeaho ovat valtuutettuja.

Lautakunnan pöytäkirjanpitäjänä on toiminut hallintosihteeri Paula Mikkilä.

Vuoden 2022 arviointikertomukseen liittyen lautakunta kokoontui kerran vuoden 2022 puolella. Vuoden 2023 puolella arviointikertomuksen hyväksyntään saakka kokouksia on ollut 7 kpl.

TIEDOKSI

Keski-Suomen hyvinvointialueen ja kuntien tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkosto

Keski-Suomen hyvinvointialueen ja kuntien tarkastuslautakuntien puheenjohtajien yhteistyö aloitettiin teams-palaverilla 9.9.2022. Tilaisuudessa päätettiin perustaa puheen- ja varapuheenjohtajien verkosto. Ensimmäiseen 8.9.2022 teams-palaveriin osallistui Matti Ronkainen. Toinen teams-kokous oli 16.11.2022, johon osallistuivat Matti Ronkainen ja Hanna Kotajärvi. Kolmanteen teams-kokoukseen 14.12.2022 osallistui Hanna Kotajärvi.

Verkoston ja tapaamisten tarkoituksena on vaihtaa tietoa, tehdä mahdollisesti yhteistä arviointia ja pyytää sitä varten tarpeellisia tietoja hyvinvointialueelta. Tapaamiset voivat toimia myös koulutuksellisinä tilaisuuksina.

Keski-Suomen tarkastuslautakuntien yhteinen arviointikohde – Hyvinvoinnin edistäminen

Ensimmäinen yhteinen arviointikohde on liitteenä. Arvioinnin tavoite on tuottaa Keski-Suomen hyvinvointialueen ja kuntien valtuustoille tietoa keskeisistä yhdyspinnoilla tapahtuvista toiminnoista, joiden onnistumisella on merkitystä hyvinvointialueen ja kuntien talouteen sekä asukkaiden saamiin palveluihin.

Multian tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytäisi kunnanhallitukselta lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomuksen yhteenvedot ja kehittämis ehdotukset antavat aihetta.

LIITE: KESKI-SUOMEN TARKASTUSLAUTAKUNTIEN YHTEINEN ARVIOINTI – HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Tämä luku on Keski-Suomen kuntien ja hyvinvointialueen tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkostossa tehty yhteinen arviointi. Arvioinnin tavoite on tuottaa Keski-Suomen hyvinvointialueen ja kuntien valtuustoille tietoa keskeisistä yhdyspinnoilla tapahtuvista toiminnoista, joiden onnistumisella on merkitystä hyvinvointialueen ja kuntien talouteen sekä asukkaiden saamiin palveluihin.

Tarkastuslautakunnat ovat sopineet toimintakäytännöistään ja vuosittaisista temaattisista arviointikokonaisuuksistaan. Vuoden 2022 arviointiin valittiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rahoitusperusteen eli HYTE-kertoimen perusteella kunnille ja hyvinvointialueelle jaettavan valtion rahoituksen tarkastelu. HYTE-kertoimen mukaisista indikaattoreista valittiin tarkempaan tarkasteluun ne, jotka liittyvät **työllisyyden edistämiseen**.

Kuntien valtionosuuksiin ja hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen on tullut vuoden 2023 alusta alkaen uusi laskentatekijä: hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustinraha, jonka suuruus nousee, mikäli muutos HYTE-kertoimen mukaisissa indikaattoreissa on positiivinen. Kuntia ja hyvinvointialueita ei verrata keskenään, vaan rahoitusperusteena käytetään oman toiminnan muutosta. Kunnan järjestämä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö vaikuttaa hyvinvointialueen indikaattoreihin ja hyvinvointialueen järjestämät palvelut puolestaan kuntalaisten hyvinvointiin ja sitä mittaaviin indikaattoreihin.

Arviointikysymykset:

- Mikä on HYTE-kertoimen rahoitusosuus Keski-Suomen kunnille ja hyvinvointialueelle?
- Mistä indikaattoreista HYTE-kerroin muodostuu?
- Mikä on Keski-Suomen kuntien ja hyvinvointialueen tilannekuva **taulukon 2** mukaisissa työllisyyden edistämisen indikaattoreissa?

HYTE-kertoimen rahoitusosuus

HYTE-kertoimen perusteella kunnille ja hyvinvointialueelle jaettava valtion rahoitus on merkittävä. HYTE-kertoimen perusteella jaetaan noin 1 prosentti hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta ja yhtä lailla sen perusteella jaetaan kaikkien Suomen kuntien kesken noin 100 miljoonaa euroa. Keskisuomalaisten kuntien osuus tästä on noin 5,0 miljoonaa euroa, ja hyvinvointialueelle jaettava valtion rahoitus on suuruudeltaan noin 10,75 miljoonaa euroa.

Kunnille HYTE-kertoimen perusteella kohdistuva valtion rahoitus on keskimäärin 18,23 euroa asukasta kohti, vaihteluvälin ollessa 7,50 eurosta 22 euroon.

HYTE-kerroin vaikuttaa laskentaperusteena valtion rahoituksen määrään kunnissa heti vuodesta 2023 lähtien, mutta hyvinvointialueen kohdalla vasta vuodesta 2026 lähtien. Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 617/2021 tuli voimaan vuoden 2023 alusta, mutta siinä kuvattua HYTE-laskentaperustetta sovelletaan lain 33 § mukaisesti kuitenkin vasta vuoden 2026 alusta. Vuosina 2023–2025 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella määräytyvä summa jaetaan hyvinvointialueille asukasmäärän mukaisesti. [HYTE-kerroin - kannustin hyvinvointialueille - THL](#)

Taulukko 1: Alla olevassa taulukossa on HYTE-kertoimen osuus Keski-Suomen kunnissa vuonna 2021 (lähde: Sotkanet) ja vuonna 2023 (Lähde: Kuntaliiton valtionosuuslaskuri, väestön määrä molemmissa sarakkeissa vuodelta 2021).

Kunta	HYTE-osuus vuonna 2021, €	HYTE-osuus vuonna 2023, €	Asukasluku 2021	HYTE €/asukas, kaksi ed. saraketta
Hankasalmi	83 826	74 134	4683	15,83
Joutsa	64 371	60 897	4263	14,29
Jyväskylä	2 701 645	3 091 281	144473	21,40
Jämsä	379 526	375 229	19767	18,98
Kannonkoski	16 256	23 374	1311	17,83
Karstula	58 120	66 119	3774	17,52
Keuruu	170 918	161 929	9443	17,15
Kinnula	19 763	21 462	1581	13,57
Kivijärvi	16 973	18 119	1088	16,65
Konnevesi	34 135	38 929	2586	15,05
Kyyjärvi	23 531	22 073	1232	17,92
Laukaa	306 244	314 362	18788	16,73
Luhanka	7 592	7 687	703	10,93

Multia	17 558	21 820	1488	14,66
Muurame	213 733	188 651	10426	18,09
Petäjävesi	45 975	55 029	3678	14,96
Pihtipudas	55 771	65 694	3873	16,96
Saarijärvi	123 080	131 335	9117	14,41
Toivakka	43 921	32 849	2387	13,76
Uurainen	67 229	71 541	3634	19,69
Viitasaari	108 653	105 025	6070	17,30
Äänekoski	302 247	295 245	18318	16,12

Mikään Keski-Suomen kunta ei vuoden 2023 tiedoilla ole saanut maksimimäärää.

HYTE-kertoimen mukaiset indikaattorit kunnassa ja hyvinvointialueella

Kuntien ja hyvinvointialueen HYTE-kertoimet muodostuvat hieman toisistaan poikkeavista indikaattoreista, jotka on kuvattu taulukkoon 2.

Kunnan prosessi-indikaattorit kuvaavat voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille/prosessi-indikaattorit>

Taulukko 2:

Kunnissa	
Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi: - 15 indikaattoria kuvaavat kuntajohdon, liikunnan, peruskoulujen sekä kulttuurin toimintaa ja tiedot on saatavissa TEA-viisarista.	Tulosindikaattorit (6 kpl) kuvaavat muutosta: 1. Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista 2. Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista 3. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 4. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 5. Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 6. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä
Hyvinvointialueella	

Prosessi-indikaattorit kuvaavat toimintaa: 1. Lastenneuvolan terveystarkastukset 2. Kouluterveydenhuollon terveystarkastukset 3. Koulukuraattoriresurssi 4. Koulupsykologiresurssi 5. Lasten rokotukset 6. Alkoholi 7. Tyypin 2 diabetes 8. Työttömien terveystarkastukset	Tulosindikaattorit (5 kpl) kuvaavat muutosta: 1. Vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuvat sairaalahoitojaksot ja/tai sairaalassa hoidetut potilaat 2. Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä 3. Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 20–24-vuotiaat, % ikäluokasta 4. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % ikäluokasta 5. Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
--	--

Vuoden 2022 teema: työllisyyden edistämisen tilannekuva

Työllisyyden edistäminen kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla tarkoittaa ensisijaisesti vaikeasti työllistyvien aseman parantamista työmarkkinoilla, kuten työttömien terveystarkastusten toteuttamista.

Työllisyyden edistämisen HYTE-indikaattorit kunnassa		2017	2021
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (3219)	Koko maa	8,1	7,3
	Keski-Suomi	6,5	6,3
	Jyväskylä	5,8	5,6
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (sama sekä kunnissa että hyvinvointialueella) (234)	Koko maa	2,8	2,7
	Keski-Suomi	2,8	3,0
	Jyväskylä	3,7	3,8
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (306)	Koko maa	6,9	6,3
	Keski-Suomi	7,7	7,0
	Jyväskylä	6,3	5,8

Työllisyyden edistämisen HYTE-indikaattorit kunnassa		2017	2021
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (3219)	Koko maa	8,1	7,3
	Keski-Suomi	6,5	6,3
	Jyväskylä	5,8	5,6

	Hankasalmi	6,9	5,4
	Joutsa	12,1	8,6
	Jyväskylä	5,8	5,6
	Jämsä	8,0	9,7
	Kannonkoski	6,5	11,2
	Karstula	7,7	10,2
	Keuruu	7,0	8,1
	Kinnula	4,7	tieto puuttuu
	Kivijärvi	9,7	24,7
	Konnevesi	6,1	8,8
	Kyyjärvi	9,5	tieto puuttuu
	Laukaa	7,5	6,1
	Luhanka	tieto puuttuu	tieto puuttuu
	Multia	tieto puuttuu	10,1
	Muurame	6,6	7,0
	Petäjävesi	8,1	5,3
	Pihtipudas	8,0	8,8
	Saarijärvi	7,1	9,5
	Toivakka	5,5	7,5
	Uurainen	3,7	4,7
	Viitasaari	8,0	13,8
	Äänekoski	11,1	10,3

Työllisyyden edistämisen HYTE-indikaattorit kunnassa		2017	2021
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (sama sekä kunnissa että hyvinvointialueella) (234)	Koko maa	2,8	2,7
	Keski-Suomi	2,8	3,0
	Jyväskylä	3,7	3,8
	Hankasalmi	2,4	2,4
	Joutsa	2,3	1,9
	Jyväskylä	3,7	3,8
	Jämsä	2,4	3,1
	Kannonkoski	1,4	tieto puuttuu
	Karstula	1,5	1,1

	Keuruu	2,7	2,7
	Kinnula	2,3	1,4
	Kivijärvi	1,9	2,0
	Konnevesi	1,8	1,5
	Kyyjärvi	tieto puuttuu	tieto puuttuu
	Laukaa	1,5	1,5
	Luhanka	tieto puuttuu	tieto puuttuu
	Multia	1,5	2,9
	Muurame	1,0	1,0
	Petäjävesi	1,6	2,4
	Pihtipudas	1,3	0,6
	Saarijärvi	1,4	2,1
	Toivakka	0,8	1,0
	Uurainen	0,7	1,0
	Viitasaari	1,3	1,5
	Äänekoski	2,2	2,1

Työllisyyden edistämisen HYTE-indikaattorit kunnassa		2017	2021
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (306)	Koko maa	6,9	6,3
	Keski-Suomi	7,7	7,0
	Jyväskylä	6,3	5,8
	Hankasalmi	11,3	9,3
	Joutsa	9,1	9,9
	Jyväskylä	6,3	5,8
	Jämsä	8,9	8,8
	Kannonkoski	13,5	13,2
	Karstula	10,5	10,1
	Keuruu	10,0	8,8
	Kinnula	14,1	14,0
	Kivijärvi	17,3	11,7
	Konnevesi	10,7	8,8
	Kyyjärvi	12,5	11,6
	Laukaa	6,6	6,4
	Luhanka	11,0	10,6

	Multia	12,4	11,6
	Muurame	5,0	4,8
	Petäjävesi	8,5	7,2
	Pihtipudas	11,9	11,5
	Saarijärvi	9,8	10,4
	Toivakka	8,2	6,5
	Uurainen	7,5	5,9
	Viitasaari	12,2	11,3
	Äänekoski	9,9	9,4

Keski-Suomessa koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten asema ei ole parantunut samassa suhteessa kuin koko maassa. Toimeentulotukea saaneiden työikäisten määrä ei ole vähentynyt samassa suhteessa kuin koko maassa. Työkyvyttömyyseläkettä saavien työikäisten määrä on vähentynyt samassa suhteessa kuin koko maassa.

NEET-nuorten määrä koko ikäluokasta on korkea.

Työllisyyden edistämisen HYTE-indikaattorit hyvinvointialueella		2017	2021
Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 20–24-vuotiaat, % ikäluokasta (5387)	Koko maa	16,9	18,3*
	Keski-Suomi	18,9	19,8*
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % ikäluokasta (sama sekä kunnissa että hyvinvointialueella) (234)	Koko maa	2,8	2,7
	Keski-Suomi	2,8	3,0
Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (4837)	Koko maa	1,2*	1,2
	Keski-Suomi	1,5*	1,4
Työttömien terveystarkastukset, % työttömistä (5274)	Koko maa	2,4	3,5
	Keski-Suomi	1,4	0,6

* Tieto vuodelta 2020

Työttömien toteutuneiden terveystarkastusten osuus suhteessa työttömien kokonaismäärään jää Keski-Suomen kohdalla huomattavasti alle koko Suomen keskiarvon. Työttömien terveystarkastukset ovat toteutuneet keskimäärin muuta maata heikommin.

Terveydenhuoltolain (1326/2010,13 §) mukaan työttömien terveyspalvelujen keskeisiä elementtejä ovat

- terveystarkastus ja terveysneuvonta
- työ- ja toimintakyvyn selvittäminen ja tukeminen
- ja niiden edellyttämä moniammatillinen yhteistyö.

Työttömien työ- ja toimintakykyä täytyy arvioida asiakkaan tarpeen mukaan työttömyyden eri vaiheissa perusterveydenhuollossa ja tarpeen vaatiessa erikoissairaanhoidossa. Tarvittaessa henkilöt on ohjattava hoitoon tai lääkinälliseen, ammatilliseen tai sosiaaliseen kuntoutukseen.

Tarkastuslautakuntien yhteenveto hyvinvointiin ja terveyteen investoimisesta ja kehittämisehdotukset hyvinvointialueen ja kuntien valtuustoille

HYTE-kertoimen mukainen rahoitusosuus hyvinvointialueelle ja kunnille on merkittävä.

HYTE-kerroin muodostuu mittareista, joiden osoittaman tilanteen parantamisella on vaikutusta kunnan ja hyvinvointialueen saamaan rahoitukseen.

HYTE-kertoimeen sisältyvät hyvinvointiteemat ovat keskeisiä kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspinnassa, sillä sekä kuntien että hyvinvointialueen toimenpiteet vaikuttavat asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden tilaan.

Työllisyyden edistäminen muodostaa merkittävän osan HYTE-kertoimesta.

Keski-Suomen luvut poikkeavat työllisyyden edistämisessä muusta Suomesta, erityisesti työttömien terveystarkastusten osalta.

Mihin yhdyspintayhteistyöhön kunnat ja hyvinvointialue aikovat ryhtyä työllisyyden edistämiseen liittyvien HYTE-indikaattoreiden parantamiseksi?

KESKI-SUOMEN tarkastuslautakuntien yhteinen arviointi - työhyvinvoinnin tukeminen

Keski-Suomen kuntien ja hyvinvointialueen tarkastuslautakuntien puheenjohtajat ovat arvioineet kuntien vuoden 2021 henkilöstökertomuksissa raportoituja henkilöstön työhyvinvoinnin kannustimia. Kuntien henkilöstökertomuksista on poimittu toimenpiteitä, jotka tukevat työyhteisön ihmislähtöisyyttä, työn tekemisen merkityksellisyyttä ja työntekijöiden sujuvia arjen käytäntöjä.

Arviointikysymykset:

- Miten kunnat ja hyvinvointialue yhdessä edistävät työhyvinvointia ja Keski-Suomen kuntien ja hyvinvointialueen vetovoimaisuutta työnantajana?
- Millaisia työhyvinvointia edistäviä käytäntöjä on tähän mennessä käytetty kunnissa?

Työntekijöillä on ratkaiseva rooli hyvinvointialueuudistuksen ja kuntayhteistyön onnistumisessa. Taulukkoon on poimittu Keski-Suomen kuntien henkilöstökertomuksista vuodelta 2021 kirjauksia, joiden mukaisilla toimenpiteillä tuetaan henkilöstön työhyvinvointia. Henkilöstökertomuksista kerättiin lausumia, jotka kertovat työn ihmislähtöisyydestä ja merkityksellisyydestä. Toisaalta kerättiin konkreettisia toimenpiteitä, joilla tuetaan työntekijöiden sujuvaa arkea. (Taulukko alla.)

Ihmislähtöisyys	Merkityksellinen työ	Sujuvat arjen käytännöt
Osaamisen jakamisen menetelmät - Edistetään hiljaisen tiedon jakamista ja edistetään vertaisoppimista. - Henkilöstön tieto- taito ja osaaminen vastaavat vaadittua tasoa. Koulutustarpeet arvioidaan säännöllisesti ja koulutukset pidetään ajan tasalla. - Kouluttautumiseen kannustaminen. - Työntekijän osaamisen kasvaessa voidaan tarjota vastaavia työtehtäviä. - Työnantaja voi ottaa huomioon tiettyssä määrin henkilön vahvuuksia sekä mielenkiinnon kohteita työssä. Edistetään henkilöstön työkykyä - Työterveydenhuollon antama tuki - Henkilöstö toimii yritteliäästi ja vastuuntuntoisesti. Työyhteisön jäsenet ovat tietoisia strategiasta ja sen mukaisista arvoista. - Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus toteutuu työyhteisössä. Rekrytointitarvetta säännöllisesti tarkastellaan	Työ koetaan vaikuttavaksi - Työn mielekkäisyys säilyy muutoksista huolimatta. - Henkilöstön on mahdollista tuottaa palvelut laadukkaasti ja asiakaslähtöisesti. Sosiaalinen pääoma, yhteisöllisyys - Yhteisöllisyys; yhdessä tekeminen ja toisista välittäminen. - Vastuu omasta ja työkavereiden työhyvin-voinnista ja työstä selviytymisestä. - Monipuolinen henkilöstö-rakenne Onnistumis-/ kehitys – ja työyhteisökeskustelut toteutetaan säännöllisesti - Selkeät työnkuvat - Työyhteisön jäsenet ovat tietoisia työyksikkönsä toiminta-tavoitteista, taloudesta ja toimintaperiaatteista. Motivaation ylläpitäminen - Työntekijällä on mahdollisuus edetä organisaatiossa koulutustaan vastaavasti. - Kehittyminen omassa työtehtävässä.	Työnantajan tarjoamat hyvinvointiedut - kuntoiluun kannustaminen - Yhteiskäyttöpöyrät Muutoskykyisyyden vahvistaminen - työnkierto, muuntokoulutus Yksilöllisten elämäntilanteiden huomioiminen, työsuhteen turvallisuus - Töiden uudelleen järjestelyt, erilaiset työsuhtemuodot, - Itsensä sekä oman työnteon johtaminen. Itseohjautuvuus. - Työn ja perheen yhteen-sovittaminen. - Joustavat työjärjestelyt kuten esim. etätyö, työkyvyn alentueessa. - Työtä sovitetään henkilön elämäntilanteeseen. Henkilöstökyselyiden toteuttaminen

Tarkastuslautakuntien yhteenveto työhyvinvoinnin edistämisestä ja kehittämisehdotukset

Miten Keski-Suomen kunnat ja hyvinvointialue turvaavat yhdessä osaavan työvoiman pito- ja vetovoiman työhyvinvoinnin keinoin?